

YABANCI BANKALARCA ELDE EDİLEN REPO KAZANÇLARINDA STOPAJ KARMAŞASI

Cemalettin TURAN

Eski Hesap Uzmanı-YMM

I- OLAY

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 24'üncü maddesine göre dar mükelleflerin Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları üzerinden yapılacak stopaj nispetlerini belirleyen Bakanlar Kurulu Kararlarının (BKK), repo kazançlarından yapılacak stopaj nispetini belirleyen 11'inci maddelerinde parantez içinde bir "**bankalar hariç**" ibaresi yer almaktadır⁽¹⁾. Söz konusu 11'inci madde nispet hariç bütün kararlarda,

"11- Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (bankalar hariç) %..."

şeklinde dir. Nispet ise ilk önce % 5 olarak belirlenmiş ama uygulanma imkânı olmamış, daha sonra "0" sıfır olarak belirlenmiş ve 4 yıl boyunca bu şekilde uygulandıktan sonra 1.1.1998'de % 6'ya çıkarılmıştır.

Sorun şu: "Bankalar hariç" ibaresinden anlaşılması gereken nedir?

1- Türkiye'de kurulmuş olan, kanunî ve iş merkezlerinden herikisi (ya da en azından biri) Türkiye içinde bulunan banka statüsünü haiz kurumların bu düzenleme ile hiçbir ilgisinin olmayacağı bellidir; çünkü bunlar tam mükellef durumunda oldukları ve o esasa göre vergiye tabi tutuldukları cihetle dar mükelleflerin kazançlarından yapılacak stopaj nispetlerini belirleyen bir kararnameye konu olmaları beklenemez.

2- Yabancı ülkelerde kurulmuş olup Türkiye'de şube açmak suretiyle bankacılık faaliyetinde bulunan bankalar kanunî ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmadığından dar mükellefiyet esasında vergiye tabi bulunmaktadır (KVK Md. 11) Şube açmak faaliyette bulunmak suretiyle elde edilen kazanç ticari kazançtır (KVK md. 12/1). Bu şube (ya da şubeler) vasıtasıyla elde edilen repo kazançları da ticari kazancın bir unsurudur. Dar mükellef bir kurumun Türkiye'de elde ettiği ticari kazancın vergilendirilmesinde beyan esası cari olup (KVK md. 20 ve 24), bu tür kazançlarda stopaj söz konusu değildir.

Yani Türkiye'deki bir yabancı banka şubesinin elde ettiği repo kazancından stopaj yapılması **kanunen mümkün değildir.**

Öyleyse Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan ve o şubeleri aracılığı ile repo kazancı elde ederek bunu ticari kazancı içinde beyannamesine dahil etmek orunda olan yabancı bankaların da, stopaj kararnamelerindeki "bankalar hariç" ibaresinin kapsamına girmesi mümkün görünmemektedir.

Bir başka ifadeyle yabancı şubelerinin stopaj dışında tutulmalarını temin bakımından böyle bir belirlemeye zaten gerek yoktur.

3- O halde geriye, Türkiye'de şube vb. işyeri olmyan yabancı bankalar ile, yabancı ülkelerde kurulmuş olup Türkiye'de şube vb. işyeri açarak faaliyette bulunan yabancı bankaların bu şubeleri

dışında cereyan eden işlemleri kalmaktadır. Ki bu durumda, “Bankalar hariç” ibaresi olsa olsa Türkiye’de şube vb. işyeri olmayan yabancı bankalar ile, Türkiye’de şubesi olan yabancı bankaların bu şubeleri dışında gerçekleştirdikleri işlemleri hedef alıyor olmalıdır. Bu durumda da şöyle ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır:

— Yabancı bankanın Türkiye’de elde ettiği repo geliri dar mükellefiyet esasında vergiye tabidir.

— Bu verginin KVK md. 24’e göre stopaj yoluyla alınması gerekir. (md. 24 metninde beyan yolu açık tutulmuş ise de bu ihtiyari olup, stopaj zorunluluğunu ortadan kaldırmış değildir.)

— Stopaj nispetlerini belirleyen kararnamede, repo kazançlarından yapılacak stopaj nispeti belirlenirken “bankalar hariç” denilmek suretiyle bankalar bu “**nispetin**” (stopajın değil ^(*) dışına çıkarılmışlardır.

— Belirtilen stopaj nispetinin dışına çıkarılan bankalar için kararların hiçbirinde başka bir “nispet” öngörülmemiştir.

— Geriye sadece kanun metninde yer alan % 25 nispeti kalmaktadır.

— Öyleyse yabancı bankaların Türkiye’de elde ettikleri repo kazançları üzerinden yapılması gereken stopaj % 25 midir? (**)

II- MALİYE BAKANLIĞI’NIN AÇIKLAMALARI

46 seri no.lu KV Genel Tebliğinde konu ile ilgili olarak şu açıklama yapılmıştır:

“..... dar mükellef kurumlarca elde edilen repo gelirleri de Kurumlar Vergisi Kanununun 24’üncü ve 93/5147 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının I. maddesinin 11 numaralı bendine göre % 5 kurumlar vergisi tevkifatına tabi tutulacaktır. Türkiye’de şube açarak bankacılık faaliyetinde bulunan dar mükellefiyete tabi bankalara sağlanan repo gelirleri üzerinden söz konusu tevkifat yapılmayacaktır. Bunların dışında kalan dar mükellefiyete tabi bankaların repo gelirleri üzerinden **bu tevkifat** yapılacaktır.”

“Bu tevkifat” şeklindeki ifade tarzı, tevkifat nispetinin kararnamede yer alan nispet olacağı şeklinde yorumlanmaya daha müsait görünmektedir.

Bakanlığın bir muktezasında da, “bankalar hariç” ibaresindeki “banka” dan neyin anlaşılması gerektiği konusunda açıklamalarda bulunulmuş ve özetle;

— 25.12.1997 t. ve 97/10418 s. Kararnamede Gelir Vergisi Kanununda yer alan uygulamaya **paralel düzenleme yapıldığı** ve tam mükellef bankalarda olduğu gibi dar mükellef bankalarda da repo gelirlerinden stopaj yapılmamasının öngörüldüğü,

— Kararname ekli kararda yer alan “banka” ibaresinin Türkiye’de bir iş yeri vasıtasıyla faaliyet gösteren bankaları kapsamakta olduğu, bunun dışındaki kurumları kapsamadığı,

— Bu durumda, Türkiye’de bir iş yeri vasıtasıyla faaliyet gösteren bankalar hariç, bütün repo gelirlerinden stopaj yapılması gerektiği, bu kurumların banka lisansına sahip olup olmamasının stopaj yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı,

— Bu nedenle, Türkiye’de iş yeri ve daimi temsilcisi bulunmayan yurt dışındaki bankalara yapılan repo ödemelerinden **gelir vergisi** tevkifatının yapılması gerektiği;

belirtmiştir.

Sözkonusu muktezada tevkifatın nispeti hakkında bir açıklama yapılmamakla birlikte, “Gelir Vergisi Kanunundaki uygulamaya paralel bir düzenleme yapıldığı” bahsinden hareket edildiği takdirde uygulanacak tevkifat nispetinin, kararnamede yer alan nispet olması gerektiği, kanunda yer alan % 25 nispetinin amaçlanmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Maliye Bakanlığı, kararnamelerdeki sözkonusu ifade zaafının yolaçabileceği yanlış yorum ve daha da kötüsü yanlış uygulamaların önüne geçebilmek için tebliğ ve muktezada açıkladığı görüşleri ile bir nevi orta yol bulmuştur. Fakat bulunan bu çözümün de dayandığı kararnamenin taşıdığı ifade zaafı nedeniyle hukuksal temelinin zayıf olduğunu düşünüyoruz:

1. Kararnamedeki “Bankalar hariç” ibaresinin bu haliyle lafzen ne kadar yanlış yorumlara yol açtığı ortadadır. Ama amaçlanan başka bir şey de olabilir. Örneğin, ilk kararnamede diğer yabancı kurumlar için % 5 nispetinin öngörüldüğü bir ortamda, yabancı bankalar için bunların fiilen stopaj dışında kalmasını sağlayacak bir şekilde sıfır nispeti düşünülmüş ve fakat bu amaç, kararnamede ifade edilememiş olabilir. Eğer amaç bu idiyse; Bakanlığın yorumu amaca uygun olmayacaktır. (Kararnamedeki ibarenin bu amacı daha iyi ifade eder tarzda değiştirilmesi her zaman mümkündür).

2- Bakanlığın bu çözüme ulaşırken, vergi hukukunun, doğrudan kanun metninde yer aldığı için temel ve öncelikli bazı kavramlarını da maalesef görmezlikten gelmek zorunda kaldığını tahmin ediyoruz.

— Türkiye’de şubesi olan yabancı bir kurumun (banka dahil) dar mükellef sıfatıyla vergilendirilmesinde, bu mükellefin Türkiye’de ticari kazanç elde ettiği kabul edilir. Şube bünyesinde elde edilen repo geliri varsa o da ticari kazançta dahil edilir. Ticari kazancın vergilendirilmesinde de beyan usulü caridir, stopaj sözkonusu olamaz.

— Aynı durum tam mükellef bir kurumun (banka dahil) elde ettiği repo kazancı için de prensip olarak böyledir. Yani tam mükellef bir kurumun (banka dahil) elde ettiği repo kazancından prensip olarak tevkifat yapılamaz. Bunu aşmak için GVK’nun 94/14’üncü maddesine (kanun metnine) “Bankalar dışında kalan tam mükellef kurumlara ödenenler dahil” ibaresi konulmuştur. Böylece bankalar dışındaki tam mükellef kurumlara yapılacak repo ödemeleri “kanunla” tevkifat kapsamına alınmıştır.

— GVK md. 94/14’teki bu ibarenin Türkiye’de şubesi olan dar mükellef bankalar ile ilgisi en fazla şu olabilir: KVK hükümleri uyarınca kazançları üzerinden beyan esasında vergilenen ve bu nedenle repo kazançlarından stopaj yapılmaması gereken bu bankaların şubeleri bünyesinde elde edilen repo kazançları GVK 94/14’teki bu ibare ile de stopaj kapsamına alınmamıştır.

— Buna göre repo kazançları zaten stopaj kapsamı dışında olan bir mükellef grubu için kararnamede “bankalar hariç” ibaresi konulmasına ihtiyaç olmadığı açıktır.

— Dolayısıyla, böyle bir şeye ihtiyaç olmadığı halde, “bankalar hariç” ibaresinin Gelir Vergisi uygulamasına paralel bir düzenleme ihtiyacından doğduğu yorumu tartışılmaya müsait görünmektedir.

III- SONUÇ

Yabancı bankalarca elde edilen repo kazançlarında bir stopaj karmaşası olduğu açıktır. Bunu ortadan kaldırmanın en basit yolu 97/10418 sayılı BKK’nın 11’inci maddesinde yer alan (bankalar hariç) ibaresinin,

— Kaldırılması (Ki bu durum Maliye Bakanlığı'nın yorumla ulaştığı çözümler için hukuken geçerli bir zemin oluşturacaktır.)

— Ya da yabancı bankaların elde ettiği repo kazançları için ayrı bir stopaj nispeti öngörölmek isteniyor ise bunun aynı maddede ayrı bir satır ihdas edilerek gösterilmesidir.

* 30.12.1993 t. ve 93/5147 s., 27.1.1994 t. ve 94/5256 s., 25.12.1997 t. ve 97/10418 s. Bakanlar Kurulu Kararları.

* Çünkü kanunen stopaja tabi bir gelirin BKK ile stopaj dışına çıkarılması mümkün değildir. Ancak kanunda yetki verilmiş ise, BKK ile nispet sifra kadar indirilebilir.

** Nitekim Hesap Uzmanı Sn. Afif BAŞER Vergi Dünyasının Şubat/1998 sayısında konuyu detaylı bir biçimde irdeleyerek, lafzen yanlış ve fakat amaçsal yönden doğru olan bu yoruma sebebiyet veren BKK'nın düzeltilmesi önerisinde bulunmuştur.

* Mukteza metninde geçen "gelir vergisi" ibaresinin "kurumlar vergisi" olarak anlaşılması gerektiğini düşünöyoruz.